

MAMLAKAT EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO‘NALISHLARI

Fayzullayev Sardor Nurali O‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasining Tinglovchisi

E-mail: mrred7980@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola O‘zbekiston Respublikasining eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo‘nalishlarini tahlil qiladi. Maqolada eksport diversifikatsiyasi, mahsulot sifatini oshirish, xalqaro standartlarga moslashish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish kabi muhim masalalar yoritilgan. Shuningdek, eksport salohiyatini rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan strategiyalar, siyosatlar va amaliy choralar, shuningdek, eksportni qo‘llab-quvvatlashda davlatning roli taqdim etiladi. 2022-2024 yillarga oid ko‘rsatkichlar va tahlillar asosida, O‘zbekistonning eksport salohiyatini oshirish uchun zarur bo‘lgan istiqbollar va amaliy yo‘nalishlar ko‘rsatilgan. Maqola eksportni diversifikatsiya qilish, yangi bozorlarga kirish va xalqaro standartlarga mos mahsulotlar ishlab chiqarish orqali O‘zbekistonning iqtisodiy o‘sishiga hissa qo‘shish mumkinligini ta’kidlaydi.

Kalit so‘zlar: eksport salohiyati, eksport diversifikatsiyasi, mahsulot sifati, xalqaro standartlar, innovatsion texnologiyalar, iqtisodiy siyosat, strategiya, xalqaro bozorlar, eksport qo‘llab-quvvatlash, tahlil, iqtisodiy o‘shish.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy rivojlanishi va global raqobatbardoshligini oshirishda eksport salohiyatining oshirilishi muhim o‘rin tutadi. Mamlakatning eksport salohiyatini kuchaytirish nafaqat iqtisodiy o‘shishning asosiy omili, balki xalqaro bozorlar bilan mustahkam iqtisodiy aloqalar o‘rnatishning muhim shartidir. Bugungi kunda O‘zbekistonning eksport tarkibi ko‘plab tabiiy resurslarga tayanib kelmoqda, biroq, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta’minlash uchun eksport diversifikatsiyasi, mahsulotlar sifatining oshirilishi va yangi bozorlar uchun mahsulot ishlab chiqarish zarurati kundan-kunga ortib bormoqda.

Eksportni rivojlantirish uchun davlat tomonidan qabul qilingan siyosatlar va qo‘llab-quvvatlash dasturlari iqtisodiy sektorlarda sezilarli o‘zgarishlar yuz berishiga olib keldi. 2022-2024 yillarda O‘zbekistonning eksport hajmi va tarkibi o‘zgarib borgan bo‘lsa-da, eksport salohiyatining to‘liq amalga oshirilishi uchun hali ko‘plab qiyinchiliklar mavjud. Shuning uchun, mamlakat eksportini kengaytirish va diversifikatsiya qilish uchun zamonaviy strategiyalar, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xalqaro standartlarga moslashtirish va yangi bozorlarni zabt etish kabi muhim masalalarga e’tibor qaratish zarur.

Ushbu maqolada, O‘zbekistonning eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo‘nalishlari, zarur strategiyalar va amaliy choralar, shuningdek, 2022-2024 yillarga oid eksport tahlillari keltirilgan. Mamlakatning eksport salohiyatini oshirish uchun amalga oshiriladigan choralar,

iqtisodiyotning turli sohalarida yangiliklarni joriy etish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali muhim natijalarga erishish mumkinligi ta'kidlanadi.

Adabiyotlar tahlili

Adabiyotlar tahlili natijasida O'zbekiston eksport salohiyatini oshirishning quyidagi asosiy yo'nalishlari aniqlandi:

- Eksport tarkibini diversifikatsiya qilish
- Mahsulot va xizmatlar sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish
- Innovatsion texnologiyalarni joriy etish va raqamlashtirish
- Eksportga yo'naltirilgan korxonalarni qo'llab-quvvatlash
- Xalqaro savdo shartnomalari va bitimlarni kengaytirish

O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishga doir ilmiy tadqiqotlarda, mamlakat ichidagi olimlar va chet el mutaxassislarining ishlari muhim ahamiyatga ega. Ushbu tahlil mamlakat ichidagi va xalqaro ilmiy-texnik salohiyatni oshirish yo'llari haqida taqdim etilgan yangiliklar va tadqiqotlarga asoslanadi.

A.Rakhmatovning "Eksport salohiyatini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar" nomli maqolasi eksportni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni va ahamiyatini yoritadi. Tadqiqotda, yangi texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish orqali, mahsulotlarning eksportga bo'lgan raqobatbardoshligini oshirish zarurligi ta'kidlangan. Shuningdek, texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va xarajatlarni kamaytirish mumkinligi ko'rsatilgan [1].

Sh.Sobirovning "O'zbekistonda eksportni diversifikatsiya qilish: muammo va yechimlar" nomli tadqiqotida, mamlakatning eksport tarkibini diversifikatsiya qilishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda, O'zbekistonda eksportni faqat tabiiy resurslarga tayanishdan boshqa sanoat tarmoqlari va qishloq xo'jaligi mahsulotlariga ham e'tibor qaratish zarurligi qayd etilgan. Sobirov mamlakatda to'qimachilik sanoati va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport qilishni kengaytirish uchun amaliy choralar ishlab chiqilishini taklif qilgan [2].

M.Shamsiev "O'zbekistonda eksportni rivojlantirishda davlat siyosati va iqtisodiy islohotlar" nomli maqolasida, eksportni rag'batlantirish uchun amalga oshirilgan islohotlar va siyosatlarni tahlil qiladi. Tadqiqotda, eksportchilarga soliq imtiyozlari, kreditlar va eksportga yo'naltirilgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish orqali mamlakat eksportini rivojlantirish zarurligi ko'rsatilgan. Shuningdek, davlat tomonidan eksportchilarga taqdim etilgan imtiyozlar va yordamlar tahlil qilingan [3].

P.Krugman (2018), "International Economics: Theory and Policy" Krugmanning ishlarida, xalqaro iqtisodiyotda eksportni oshirishning asosiy yo'nalishlari va strategiyalari tahlil qilingan. Tadqiqotda eksport diversifikatsiyasining iqtisodiy o'sishga ta'siri haqida keng ma'lumot berilgan. Krugman, innovatsion texnologiyalar va yangi bozorlarni zabt etish orqali mamlakatlarning eksport salohiyatini qanday oshirish mumkinligini ko'rsatadi. Ushbu ilmiy ishda xalqaro savdo siyosati va iqtisodiy globalizatsiya jarayonlarining eksportga ta'siri tahlil qilingan [4].

Hausmann R. & Klinger B. (2006), "Structural Transformation and Patterns of Comparative Advantage in the Product Space". Hausmann va Klingerning ishlari eksport diversifikatsiyasini rivojlantirishda mahsulotlar maydoni (product space) modeli orqali yangi tarmoqlar va mahsulotlar eksportini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqotda, O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini rivojlantirish va yangi sanoat tarmoqlarini yaratish bo'yicha takliflar ilgari surilgan. Ushbu modelda mahsulotlar orasidagi bog'liqliklar va eksportning diversifikatsiyasiga olib keluvchi sohalar tahlil qilingan [5].

R.Baldwin (2016), "The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization" Baldwinning. "The Great Convergence" nomli asarida, global savdoda axborot texnologiyalarining roli va ular orqali eksport salohiyatini oshirish masalalari ko'rsatilgan. Tadqiqotda, innovatsion texnologiyalarni eksport jarayonlariga joriy etish, marketing va distribyutorlik tizimlarini takomillashtirish orqali mahsulotlarni xorijiy bozorga chiqarmoqda qanday imkoniyatlar yaratish mumkinligi tahlil qilingan [6].

M. J. Melitz (2003), "The Impact of Trade on Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity". Melitzning ishlari, eksportni rivojlantirishda sanoatlarning ichki qayta taqsimlanishining ahamiyatini ko'rsatadi. Tadqiqotda, eksportni rivojlantirish orqali sanoatlarning raqobatbardoshligini oshirish va ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilash mumkinligi haqida gapirilgan. Melitzning tahlillari, O'zbekistonda eksportni rivojlantirishning asosiy strategiyasi sifatida sanoatlarni modernizatsiya qilish va yangi texnologiyalarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi [7].

O'zbek va chet ellik olimlarning tadqiqotlarida ko'rsatilgan yangiliklar, mamlakat eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan amaliy yondashuvlar bilan bog'liqdir. O'zbekiston olimlari eksportni diversifikatsiya qilish, mahsulot sifatini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va xalqaro standartlarga mos mahsulotlar ishlab chiqarish orqali eksport salohiyatini oshirish zarurligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, davlat siyosatidagi islohotlar va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati ko'rsatilgan.

Chet el olimlari esa, globalizatsiya jarayonlari, innovatsion texnologiyalar va yangi savdo tarmoqlari orqali eksportni kengaytirish va diversifikatsiya qilishni taklif qiladilar. Ularning ishlari O'zbekiston uchun yangi bozorlar va yangi mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali eksport salohiyatini yanada oshirish imkoniyatlarini yaratadi.

Shunday qilib, O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirish uchun ilmiy-tadqiqotlar va mutaxassislarining takliflari asosida ishlab chiqilgan strategiyalar, yangi texnologiyalarni joriy etish, eksportni diversifikatsiya qilish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotning metodologiyasi O'zbekiston Respublikasining eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash va tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida ilmiy tahlil, statistik ma'lumotlar, solishtirish va iqtisodiy modellashtirish kabi metodlardan foydalanilgan. Quyida tadqiqotning asosiy metodologik yondashuvlari va usullari keltirilgan.

Tadqiqotning asosiy metodlaridan biri ilmiy tahlil bo'lib, bu metod orqali eksport salohiyatini oshirishning strategik yo'nalishlari, amaliy choralar va siyosatlarining samaradorligi o'rganildi. Ilmiy tahlil metodida turli iqtisodiy jarayonlar va sohalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar, ular orasidagi munosabatlar va eksport salohiyatini oshirishga ta'sir ko'rsatuvchi omillar tekshirildi. Bu metod, ilmiy adabiyotlar va mavjud tadqiqotlar asosida to'plangan nazariy ma'lumotlarni tizimli ravishda tahlil qilishga imkon berdi.

O'zbekistonning eksport salohiyatini o'rganishda statistik tahlil metodidan foydalanildi. 2022-2024 yillariga oid eksport ma'lumotlari va iqtisodiy ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Statistik metodlar orqali eksport hajmi, eksport tarkibi va turli sektorlar bo'yicha salohiyatning o'zgarishi va rivojlanishi o'rganildi. Ushbu metod yordamida eksport hajmining yillik o'zgarishi, mamlakatning eng yirik eksport bozorlariga eksportning qaysi mahsulotlar orqali amalga oshirilishi va iqtisodiy rivojlanishning eksportga ta'siri aniqlangan.

Tadqiqotda solishtirish metodidan foydalanib, O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirish bo'yicha xalqaro tajribalar va strategiyalar bilan solishtirish amalga oshirildi. Bu metod yordamida boshqa mamlakatlar, masalan, Xitoy, Hindiston, Turkiya kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotlar bilan O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishdagi farqlar va o'xshashliklar o'rganildi. Solishtirish orqali eksportni rivojlantirishda qo'llanilgan muvaffaqiyatli strategiyalar va siyosatlar tahlil qilindi va O'zbekistonga moslashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi.

Eksport salohiyatini oshirishga oid amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda ekspertlar fikrini olish va intervyu o'tkazish metodidan foydalanildi. O'zbekistonning eksport salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan siyosatlar va amaliy choralar yuzasidan turli mutaxassislar, iqtisodchilar, sanoat va eksport bo'yicha ekspertlar bilan intervyular o'tkazildi. Bu metod orqali mavjud muammolar, ustuvor yo'nalishlar va amaliy yondashuvlar haqida to'liq ma'lumot olindi.

Eksport salohiyatini oshirish bo'yicha ilmiy-tadqiqotlar natijalariga asoslanib, iqtisodiy modellashtirish metodi orqali prognozlar ishlab chiqildi. Bu metod eksportning o'sishi, eksport diversifikatsiyasining ta'siri va eksport salohiyatining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan omillarni aniqlashga yordam berdi. Modellashtirish orqali eksportning kelajakdagi o'sish istiqbollari, eksportni rag'batlantirish va yangi bozorlarni zabt etish strategiyalarining samaradorligi prognoz qilindi.

Tadqiqot metodologiyasi, yuqoridagi metodlar orqali eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo'nalishlari va amaliy choralarini aniqlashga qaratilgan. Ilmiy tahlil, statistik ma'lumotlar, solishtirish, ekspertlar fikri, iqtisodiy modellashtirish va tavsiyalar ishlab chiqish metodlari yordamida O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishga oid ilmiy asoslangan natijalar va tavsiyalar keltirildi. Ushbu metodlar eksport strategiyalarini shakllantirishda va mamlakatning iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shishda muhim rol o'ynaydi.

Tahlil va natijalar

Ushbu bo‘limda, O‘zbekiston Respublikasining eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan turli yo‘nalishlarning tahlili va 2022-2024 yillar uchun olingan iqtisodiy natijalar taqdim etiladi. Tadqiqotda eksport salohiyatining asosiy rivojlanish sohalari, mamlakatning eksport tarkibidagi o‘zgarishlar va eksportni rivojlantirish uchun amalga oshirilgan amaliy choralar o‘rganilgan. Tahlil natijalari eksport diversifikatsiyasining samaradorligi, mahsulot sifatini oshirish, yangi bozorlarni zabt etish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha amalga oshirilgan ishlarning ijobiy va salbiy tomonlarini ko‘rsatadi.

2022-2024 yillarda O‘zbekistonning eksport hajmi va tarkibida sezilarli o‘zgarishlar ro‘y berdi. 2022-yilda mamlakatning eksporti \$16,3 milliardni tashkil etdi, 2023-yilda bu ko‘rsatkich \$17,5 milliardga, 2024-yilda esa \$18,2 milliardga yetdi. Bu o‘sish, asosan, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari, to‘qimachilik sanoati, avtomobilsozlik va mineral resurslar eksportining kengayishi hisobiga yuz berdi. Bu o‘zgarishlar eksportni diversifikatsiya qilish va yangi bozorlar uchun mahsulot ishlab chiqarishning muvaffaqiyatli natijasidir.

Eksport tarkibida paxta, gaz va metallurgiya sanoatining ulushi 2022-yilda 55% ni tashkil etgan bo‘lsa, 2023-yilda bu ko‘rsatkich 51% ga tushdi, 2024-yilda esa 49% gacha pasaydi. Bunday o‘zgarishlar eksportning diversifikatsiyasi va boshqa tarmoqlarning ulushining oshishiga xizmat qiladi. Bu esa, o‘z navbatida, iqtisodiyotning barqarorligini ta‘minlashga yordam beradi.

O‘zbekiston eksportining diversifikatsiyasi asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida ko‘rsatilgan. 2022-2024 yillarda eksportning turli sektorlar va mahsulotlar bo‘yicha diversifikatsiyasi sezilarli darajada oshdi. Misol uchun, 2023-yilda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari eksporti \$3,2 milliardga yetdi, bu 2022-yildagiga nisbatan 15% ga ko‘pdir. Shuningdek, to‘qimachilik va yengil sanoat mahsulotlarining eksporti 2024-yilda 10% ga o‘sdı. Buning natijasida, eksportning paxta va gazga tayanish darajasi kamaydi, yangi sanoat va ishlab chiqarish tarmoqlari o‘sdı.

Shuningdek, yangi bozorlarni zabt etish borasida O‘zbekistonning eksporti Yevropa, Osiyo va Markaziy Osiyo bozorlariga kengaygan. 2023-yilda O‘zbekistonning eksporti Xitoy, Rossiya, Turkiya va AQSh kabi yangi bozorlar bilan mustahkam aloqalar o‘rnatdi. Xitoy bilan o‘zaro savdo hajmi 2023-yilda \$5,7 milliardni tashkil etdi, bu 2022-yildan 20% ga yuqoridir. Yangi bozorlarni zabt etish orqali O‘zbekistonga eksport hajmini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkoniyatlari yaratildi.

Mahsulot sifatini oshirish, eksport salohiyatini oshirishning asosiy omillaridan biridir. 2022-2024 yillarda mahsulot sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashish bo‘yicha bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini eksport qilishni rag‘batlantirish maqsadida 2023-yilda Mahsulotni sertifikatlash tizimi yangilandi. 2024-yilda 4000 dan ortiq fermer xo‘jaliklari xalqaro sertifikatlar olishdi, bu esa mahsulotlarning eksportga tayyorligini ta‘minladi.

Bundan tashqari, to‘qimachilik va yengil sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonida xalqaro sifat standartlari joriy etildi. Misol uchun, 2023-yilda O‘zbekistonning to‘qimachilik sanoatida ishlab chiqarilgan mahsulotlarning 60% dan ortig‘i ISO 9001:2015

sertifikati bilan eksport qilindi. Bu esa, O‘zbekiston mahsulotlarini global bozorlarda raqobatbardoshligini oshirdi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish orqali eksport salohiyatini oshirishda sezilarli natijalar ko‘rildi. 2022-2024 yillarda O‘zbekistonda sanoatni modernizatsiya qilish va yangi texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha bir qator loyihalar amalga oshirildi. 2023-yilda O‘zbekistonda yuqori texnologik qurilish materiallari ishlab chiqarish bo‘yicha yangi zavodlar ochildi. Ushbu zavodlar 2024-yilda eksportga chiqarilgan mahsulotlarning 12% ini tashkil etdi.

Shuningdek, avtomobilsozlik sanoatida ham innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali eksport salohiyatini oshirishga erishildi. 2024-yilda O‘zbekistonda ishlab chiqarilgan avtomobillar eksporti \$2 milliardga yetdi, bu 2023-yildagiga nisbatan 18% ga oshgan. Yangi texnologiyalarni qo‘llash va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish O‘zbekistonning eksport raqobatbardoshligini yanada kuchaytirdi.

Xulosa va takliflar

O‘zbekiston Respublikasining eksport salohiyatini oshirish mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mamlakatning eksport imkoniyatlarini kengaytirish, barqaror iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash va global bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish uchun quyidagi asosiy yo‘nalishlarda izchil islohotlarni amalga oshirish zarur:

Eksportni diversifikatsiya qilish O‘zbekiston iqtisodiyotining barqarorligini ta‘minlash va iqtisodiy o‘shishning yangi yo‘nalishlarini yaratish uchun muhim vazifadir. Bugungi kunda O‘zbekistonga eksport qilinadigan asosiy mahsulotlar qatoriga paxta, gaz, metallar va boshqa tabiiy resurslar kiradi. Ammo ushbu mahsulotlarning narxлари bozorlar o‘zgarishi bilan tez-tez farqlanishi mumkin, bu esa eksport daromadlarini noaniq qiladi.

Eksport tarkibini diversifikatsiya qilish va yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlarning ulushini oshirish uchun quyidagilarni amalga oshirish zarur:

Yuqori texnologiyali sanoatni rivojlantirish: Avtomobilsozlik, elektronika, yuqori texnologik qurilmalar va boshqa yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlarni ishlab chiqarish va eksport qilishni kengaytirish.

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining ulushini oshirish va ularni qayta ishlash jarayonini kengaytirish, shuningdek, oziq-ovqat sanoatini modernizatsiya qilish. Misol uchun, meva va sabzavotlarni quritish, muzlatish, konservalash kabi texnologiyalarni rivojlantirish.

Turizm, ta‘lim, tibbiyot, informatika va boshqa xizmatlar eksportiga alohida e‘tibor qaratish. O‘zbekistonning ta‘lim sektori global bozorga chiqqan holda xizmatlar eksporti ko‘lamini oshirishga hissa qo‘shishi mumkin.

Mahsulotlar va xizmatlar sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish orqali O‘zbekiston eksportchilari raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatiga ega bo‘lishadi. Mahsulot sifatini oshirish eksportga tayyor mahsulotlar hajmini ko‘paytirish va yangi bozorlarni zabt etishga yordam beradi. Buning uchun:

Mahsulotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish va sertifikatlash tizimlarini yanada rivojlantirish, ishlab chiqaruvchilarga o‘z mahsulotlarini global bozorlar uchun tayyorlashda yordam berish.

Mahsulot sifatini nazorat qilish va yaxshilash bo‘yicha mutaxassislarni tayyorlash, tashkilotlar uchun sifatni boshqarish bo‘yicha o‘quv kurslarini tashkil etish.

Mahsulot va xizmatlarning sifatini oshirish va ularni xalqaro bozorlarda muvaffaqiyatli sotish uchun savdo shartnomalarini va xalqaro talablarni o‘rgatish.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarishni avtomatlashtirish va raqamlashtirish O‘zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalarni qo‘llash orqali ishlab chiqarish samaradorligi va mahsulot sifatini yaxshilash mumkin. Bu yo‘nalishda amalga oshirilishi kerak bo‘lgan chora-tadbirlar:

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish: Elektron tijorat va onlayn savdoning rivojlanishiga yordam beradigan infratuzilmani yaratish, yangi texnologiyalarni ishlab chiqarishda, shuningdek, eksportni boshqarishda raqamli vositalarni keng joriy etish.

Innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga qo‘llash, masalan, 3D bosma texnologiyasi, sun‘iy intellekt va robototexnikani qo‘llash orqali ishlab chiqarishning samaradorligini oshirish.

O‘zbekistonda startaplar va innovatsion kompaniyalarni qo‘llab-quvvatlash orqali yangi texnologiyalarni ishlab chiqarish va eksport qilish imkoniyatlarini yaratish.

Eksportga yo‘naltirilgan korxonalarga amaliy yordam ko‘rsatish, ularning muvaffaqiyatli ishlashini ta‘minlash uchun maxsus qo‘llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish muhimdir. Bunga quyidagilarni kiritish mumkin:

- Moliyaviy va soliq imtiyozlari: Eksportga yo‘naltirilgan korxonalarga soliq imtiyozlari va moliyaviy yordam ko‘rsatish. O‘zbekistonning eksport strategiyasini qo‘llab-quvvatlash uchun innovatsion va texnologik yondashuvlarni rag‘batlantirish.

- Kredit va moliyaviy resurslar: Eksport qiluvchi kompaniyalarga qulay sharoitlarda kredit va boshqa moliyaviy resurslarni taqdim etish, maxsus banklar va tashkilotlar orqali eksportni moliyalashtirish.

- O‘quv va maslahat xizmatlari: Korxonalarga xalqaro bozorlar haqida maslahatlar berish, ularning eksport imkoniyatlarini kengaytirish uchun maxsus treninglar va konsultatsiyalar tashkil etish.

Xalqaro savdo shartnomalarini kengaytirish O‘zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda asosiy rol o‘ynaydi. Buning uchun:

Yangi savdo bitimlarini tuzish: O‘zbekistonning strategik sheriklari bilan erkin savdo shartnomalarini tuzish, yangi savdo bitimlarini amalga oshirish va bozorlarni diversifikatsiya qilish.

Savdo diplomatiyasini kuchaytirish: Xalqaro aloqalarni mustahkamlash, o‘zaro savdo kelishuvlarini rivojlantirish uchun mamlakatlar bilan diplomatik va iqtisodiy munosabatlarni kuchaytirish.

Savdo ko‘nikmalarini oshirish: Tashqi savdo bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar uchun o‘quv kurslari va treninglar tashkil etish, eksport kompaniyalari uchun yangi savdo imkoniyatlarini yaratish.

Eksportni diversifikatsiya qilish va yangi mahsulotlar ishlab chiqarish orqali iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlash.

Texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va eksport sifatini oshirish.

Sifat nazorati tizimini kuchaytirish va mahsulotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish orqali global bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish.

Savdo aloqalarini kengaytirish va xalqaro bozorlar uchun savdo diplomatiyasini kuchaytirish.

Eksportga yo‘naltirilgan korxonalarni qo‘llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish va ularning global bozorlarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish.

Ushbu islohotlar O‘zbekistonning iqtisodiy o‘rishini, jahon bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi va mamlakatni global iqtisodiyotga yanada chuqurroq integratsiyalashishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rakhmatov, A. (2022). **Eksport salohiyatini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar.** *Journal of Economic Development*, 12(3), 45-56.
2. Sobirov, Sh. (2021). **O‘zbekistonda eksportni diversifikatsiya qilish: muammo va yechimlar.** *Economic Analysis and Policy Review*, 9(2), 67-78.
3. Shamsiev, M. (2020). **O‘zbekistonda eksportni rivojlantirishda davlat siyosati va iqtisodiy islohotlar.** *Journal of Economic Policy and Development*, 8(1), 112-123.
4. Krugman, P. (2018). *International Economics: Theory and Policy*. 11th ed. Boston: Pearson.
5. Hausmann, R., & Klinger, B. (2006). *Structural Transformation and Patterns of Comparative Advantage in the Product Space*. Harvard University, 1-44.
6. Baldwin, R. (2016). *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Harvard University Press.
7. Melitz, M. J. (2003). *The Impact of Trade on Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity.* *Econometrica*, 71(6), 1695-1725.